ÇINARALTI

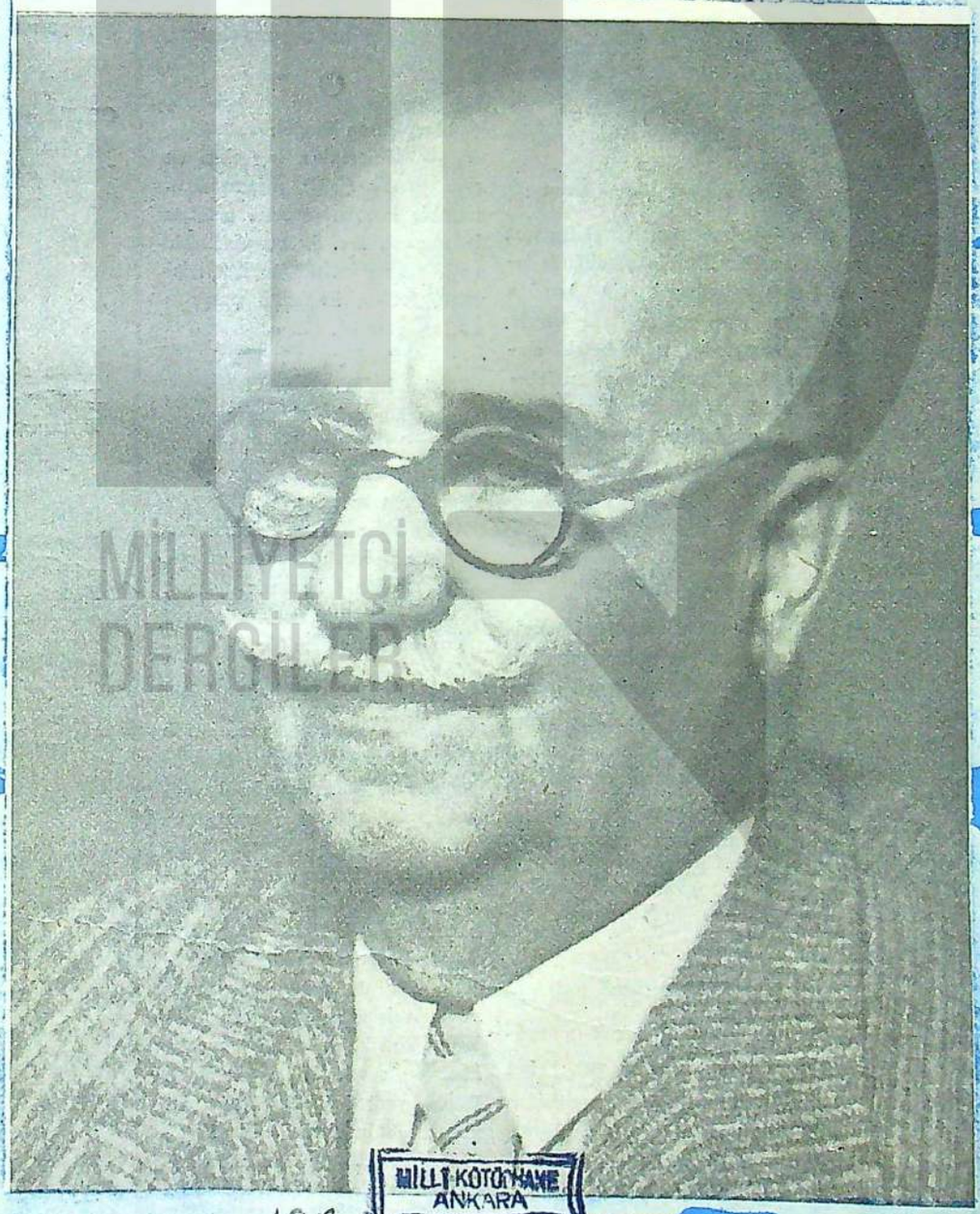

MİLLİ KÜTÜPHANE
ANKARA

1912

SAYI
133
(133)

HAFTALIK FİKİR VE SANAT MECMUASI

KURUŞ
20

Amerikan ordusunda tank topçusu; tanklara el bombasını nasıl atacağını talim ediyor

Mareşal Rommel Akdeniz sahilindeki istihkâmları teftiş ediyor

Cephe arkasında kum torbalarile muhafaza altına alınmış bir yerde; Amerikalı doktorlar; yaralı bir Alman askerine ameliyat yapıyorlar

Tam teçhizatlı Amerikalı kadın askerler bir nakliye gemisinde vazifeleri başına gidiyorlar

İstilâ sahasında Müttefiklerin hücum botları

KONUŞMALAR

Bay Osman Zeki Özturanlı:

— Efelerin bayram türküsü çok güzel. Tebrik eder m. Şiirinizi neşrediyoruz. (Adaş ve adaşın cevabı) bununla mukayese edilecek derecede güzel değil. Bununla beraber çok güzel yazıyorsunuz. Çok muvaffak oluyorsunuz. Sizde his ve heyecan zenginliği, fade güzelliği var. Bir şair için de lâzım olan bunlardır.

Bay Kurban Koday:

— Mektubunuzu ve yazınızı aldım. Size cevap yazacağım. Fakat vakit bulamıyorum. Geciktiğ.m için gücenmeyin. Selâm ve muhabbetler.

Bay İbrahim Güzelce:

— Pek iyi hatırlıyamıyorum ama, yazılarınızın arasından neşrettiğ mizi seçmiş, öbürlerini onun derecesinde bulmamış olacağız. Yeni gönderdiğinizi okudum. Siz nazma hâkimsiniz, kusursuz yazıyorsunuz. Siz n için söylenecek söz yoktur. Yapacağınız şey, kendi kendinizi daimî bir tenkid ve kontrolda bulundurmak, mükemmel bulmadığınız yazılarınızı yırtıp atmaktır. Son gönderdiklerinizde üslûp güzelliği göze çarpıyor. Fakat iç tarafı zayıf. Siz daha çok güzel yazabilirsiniz ve yazmalısınız da. Meselâ bir mısrada kafiye olsun diye (lâl) kelimesini kullanıvermişsiniz. Niç n? Elbette bunun mısraın sonuna zorla takılmış bir kafiye olduğunu siz de hissediyorsunuz. İtinasızlık yüzünden bırakıyorsunuz. Bu çok fenadır. Yazabileceğinizin en güzelin yazmıya çalışmalısınız. (Bu da biraz kusurlu olsun güzel olmayıversin!) derseniz, mümtaziyetinizi kaybedersiniz. Güzel şiirlerinizi bekliyoruz.

Bay V. G.:

— Muvaffak olabilirsiniz, güzel şiirler yazabilirsin z ama, çok okumalı, çok çalışmalısınız. Şimdilik ş irlerinizi bastırmakta acele etmeyinz. Tam olgunlaşınca neşretders niz. Hakkımızdaki sevginize candan teşekkürler ederiz.

Bay Ahmet Şinasi Ünver:

— Okumanız ve çalışmanız lâzım. Kendinizde gördüğnüz istidadı geliştirmek için bundan başka çare yoktur. Hiç bir iş başlangıcında mükemmel olamaz. Eksik sayıyı bayiden isteyiniz. Bulamazsanız, bize yazarsınız, göndeririz.

Bay Mustafa Gökalp:

— İç nizde memleket sevgisinin toplandığını, bunları bir manzume haline sokmak arzusunun canlandığını hissettiğiniz anlaşılıyor. Bunun için nazım tekniğini öğrenmek, okumak ve çok yazmak lâzım. Bu yolda çalışınız, muvaffak olursunuz.

Bay Sabit Ertem:

— (Akşam) isimli manzumeniz n hoş tarafları var. Fakat bu türlü şiirler çok yazılmıştır. Onlardan ayrılmalı, bir yen lik, bir şahsiyet ortaya koymalısınız.

Bay Âşık Özkul:

— Türkünüz güzel. Fakat buna benzerler çok var. Hele bunlardan bir tanesi, İhsan Raif hanımınki, pek meşhurdur. Siz de onun gibi:

Boylu boylu çimen olsam yolunda
Deste deste solsam yârin elinde
Düğüm olsam saçlarının telinde.

Diyorsunuz. Bu son mısra pek güzel. Yalnız vaktile yazılmış olanı tekrarlamak doğru değil. Yeni bir şey bulup yazmalısınız.

Bay İhsan Bingöl:

— Şiirlerinizin her ikisi de pek güzel. (Gül) manzumesinin bir kusuru «saçlar» a biraz benzemesi. Bir de bu vezindeki nesir adları mefûlû, mefîlû, mefâilü, feûlün kalıbının parçalarından yapmak lâzım.

Sevdaya sarın da

gibi. Şu halde:

Bir aşk baharında

Bu kalıbın nesir adı olamaz. Şiirlerinizin içinde çok güzel mısralar var; meselâ:

Gel kalbime bir g zli kanat ver,
Küskün ve kırık ömrüme tat ver.

gibi. (Derde kanmak tâbiri, (Dertten kurtulmak) mânasına gelmiyorsa bundan (derde uğramak) anlaşılıyir.

Gel bir gece, kansın deli gönlüm
yine derde

diyorsunuz. Zannederim ki söylemek istediğiniz, (derde düşsün) değil, aksi olacak! (Mezar) şiirinde idare güzelliği var. Nazma hâkimsiniz. Yalnız neden bu kadar gaml , bu kadar bedbin? Kelimeler de öyle. Şiirlerinize biraz daha hayat, neş'e ve gençlik katınız. Bir de çok tekrarlanmış ve eskimiş tâb rleri atınız. (Yalancı dudak, bahtıma mezar kazmak, sevda kokan saçlar). Bunlar yeni değil. Siz, aruzu da, heceyi de bu kadar muvaffakiyetle kullandıktan sonra bu eskimiş tâbirleri şiirlerinizden kolayca atabilirsiniz. Yazılarınızı bekliyorum.

BİR YAYLA DİLBERİNE

Oyalı yazmadan taşan kâkülü,
Bir defa kendimden geç yor gören
Dense de adına bir yaban gülü.
Çok mu bir dilbere bu kutlu tö ren?.

Bir güneş batmadan akıp der nde,
Bin f.c r söküyor bak gözlerinde
Bu hasat mevsimi harman yerinde
Bir yosma kız olmuş düveni sü ren..

Gönülden gönüle kurulmuş sırat
Bir mutlu yo. olur geçilir rahat;
Başımı dizime alıp her saat
Ben olsam saçını tarayıp, ören...

İhsan Yücel Köleliğil

GURBETE GİDERKEN

El me alıp sazımı,
Düştüm yollara yollara.
Baharımı ve yazımı.
Verdim yellere yellere.

Mor dağlara mavi duman
Gibi çıktım zaman zaman,
Kederim var harman harman.
Ağır kollara kollara.

Yüreklerden çıkan ah'ım,
Kara giymiş bir sabah'ım,
Bitmez mi ki bu günahım?
Benzer sellere sellere.

Mehmet ÇAKIRTAŞ

HÜLYA

Gökten yine inmekte melekler
Mermer havuzun koynuna şimdi
Raksetmede çılgın kelebekler...

Çırpınmadadır fıskiyeler bak,
Dalgın yüzünün gölgesi ancak
Rüzgârda çiçekler gibi t.rer...

Bir tatlı hayal âlemi indi
Hülya gibi gökten suya şimdi
Rüya dolu kuşlar gelecekler....

Mehmet Cemal SAVCI

MİLLİYETÇİ KİTAPLIĞI

ÇINARALTI

SAYI: 143 — CİLT: 6
ABONE :
Seneliği: 1000 — Altı aylığı 500
Üç aylığı: 250 kuruş
Fiatı : 20 Kuruş

Sahibi ve Neşriyat Müdürü
ORHAN SEYFİ ORHON
Telefon: 22129

24 Haziran 1944
İDARE:
İstanbul, Ankara caddesi No. 47
İHTAR:
Gönderilen yazı ve resimler neşredilsin, edilmesin geri verilmez.

Biz ve Güzel Sanatlar

Orhan Seyfi ORHON

Bu sayıda ressam Şevket Dağ'ın hâtıralarını okuyanlar, bundan yarım asır evvel, Küçükpazardaki dükkânında Mahmudiye kalyonu resimleri yapıp satan ressam Emin Baba'yı öğreneceklerdir. Daha o zamanlar bizde resmin bir meslek ve bir san'at haline gelmediği anlaşılıyor.

Hulûsi matbaasının taş basması Battalgazi tablolarını, resimli Köroğlu ve Âşık Kerem kitaplarını, yazının resimleşerek (Ah minelaşk!) ın gözünden yaş damlamaya başladığını, minyatürün klâsik resme doğru kaydığını hep hatırlarız.

Bundan şu neticeyi çıkarmak istiyorum: Ne resim, ne heykeltraşlık, ne tiyatro bir gün, bir vapura atlıyarak bize Avrupadan gelmemiştir. Bizim cemiyetimizde bunların birer mazisi vardır, ve bu sanatları o maziye bağlamak hem doğru, hem de çok faydalı olur.

Hiçbir şeyi olmıyan bir cemiyette, yüz sene evvel, herşeyin Avrupadan gelmesi başka şeydir; herşeyi olan bir cemiyette bunların yüz sene evvel garp ekolüne girişleri, tekâmül edişleri başka şey... Meselâ: Heykeli, niçin sütun başlıklarından, çeşmelerimizdeki mermer kabartmalardan, heybetli mezar taşlarımızdan başlatarak çok eskiye götürmiyelim? Ti yatroyu karagözden, orta oyunundan ve daha buna benzer halk eğlencelerinden almıyalım?

Mazisi olmıyan şeyler, ne de olsa, köksüzdür. Bize daha ez emniyet ve gurur verir. Bu sözlerden: «Sahte mefahir istiyorum!» mânasını çıkaracaklar diye korkuyorum. Hayır, sahte hiçbir şey istemiyorum. Sadece bizde eskidenberi mevcut olanların o köklere bağlanmasını istiyorum. «Cemiyetimizde resim, tiyatro, heykel yoktu, bize garptan geldi.» demedense, bizde çok eskidenberi mevcut olan bu şeyler garp usulüne girdi, bir reform geçirdi, demek dahadoğru, daha güzel değil midir?

Zaten, eski bir terbiye ve medeniyete sahip olmasak, bugün bu şubelerde değişmeleri yapabilir miydik? Resim sergilerimizde eserlerini teşhir eden genç sanatkârlarımız, Avrupalı meslektaşlarından pek te geri kalmıyorlar. Açtığımız beynelmilel âbide müsabakalarında genç mimarlarımız kazanıyor ve Ankaradaki devlet Konservatuvarının bütün Balkan devletlerindekine üstün olduğu söyleniyor.

Bu sevincimiz kuru bir tefahürden veya tesadüften ileri gelmiyor. Bunun böyle olmasını istemeğe ve beklemeğe hakkımız vardır!

Ohan Seyfi ORHON

GÖRÜŞLER

Bir isim ve bir mısra

Trabzon Halkevinin çıkardığı (İnsan) dergisini karıştırıyordum. Bir isim ve bir mısra beni düşündürdü. Bu isim, Mithat Paşadır; Meşrutiyet devrinin sembollerinden. Abdülhamidin vehmine giren Mithat Paşanın ilk (Kanunu esasi) yi hazırlamak gibi bir suçu vardı. Fakat bundan çok daha korkunç tarafı, o sırada sarayın kulağına fısıldanan şeydir: Cümhuriyet istiyormuş! Bilmem, o büyük adamın böyle bir teşebbüsü de var mıydı? Devletin o şekilde idare edilemiyeceğini görmüş ve bugünü istemiş miydi? Her neyse... Taife sürüldü ve zindanda boğduruldu. Bu bir asırlık maceranın artık unutulduğunu sanıyordum. Trabzondaki (İnsan) dergisinde N. Tarakçıoğlunun bir şiirle bu hâtırayı canlandırdığını görünce düşünmeğe başladım: Trabzon Halkevi Dergisi, N. Tarakçıoğlu ve şu kuvvetli mısra:

Yurttaşların uğruna harcanmaya gittin

Aruza pek te ustaca tasarruf edemiyen şair, içinde biriken duygunun tazyikiyle bu berceste mısraı söyleyivermiş. Bence, bu mısra, Mithat Paşa için söylenen sözlerin en güzel lerindendir. Hayır, hiçbir hizmet unutulmuyor. Milletlerin hafızası gökler gibi sonsuz ve karanlık. Bazan en silinmiş sanılan şeyleri, bu mısradaki gibi, yıllarca sonra bir cümlenin ışığında apaydınlık görüyoruz.

194 MİLLİ KÜTÜPHANE ANKARA

A K T Ü A L İ T E

Reis Roosevelt'in karısı Mme Roosevelt talimlerini tamamlayıp. cepheye gidecek kadın askerleri tebrik ediyor

Amerikan ordusundan Albay John Warner'in İtalyada Şankarlo orkestrasile verdiği konser

İstilâ hareketi esnasında bir sahile malzeme boşaltılırken çıkarmayı kolaylaştırmak için yere çelik kızak serilmiştir

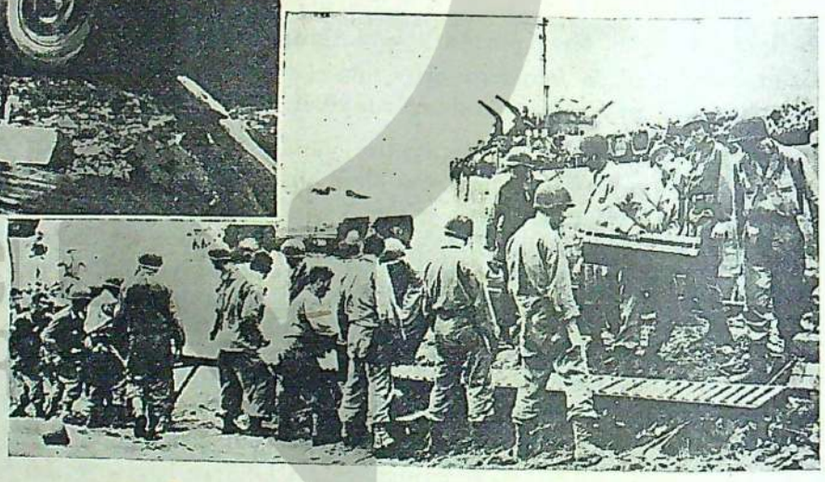

Amerikan ordusunun cep arabalarından biri cephede askeri hastaneye odun kesmek için motör vazifesini görüyor

Pasifikte harp manzaraları: Amerikalılar sahile harp malzemesi çıkarıyor

MİLLİYET

Mithat Cemal KUNTAY

TARİH VESİKALARI

İstanbulun Ankara caddesinde küçük bir dükkân vardır, iddianın unsuru olan boyanın bile en görünmezini taşır, adı «Maarif Vekilliği Yayınevi» dir. Delik kadar küçük olan bu dükkânda karınca kadar sessiz ve karınca kadar mimârîli bir faaliyet vardır. Gürültüden rahatsız olan sahici sâyin sırını bilen Maarif Vekili ve arkadaşları, burda her gün bize sistemli çalışmanın hakikî hâsılalarını veriyorlar. Ve ufak dükkân, muhakkak ki, «çok Maarif Vekâleti» dir; kırtasiyesiz, formalitesiz, memuriyetsiz ve memursuz öz Maarif Vekâleti...

Burdaki değerli faaliyet hâsılalarından biri de, muhakkak ki, «Tarih vesikaları» dergisi idi. Bu eseri bizim kadar tatmak için, bizim gibi vesikasız tarih ve kitapsız mektep devrinin neslinden olmak lâzımdır. Aynı nesilden olan Atatürkün şu sözünde biraz da bu hicran vardı:

«Tarih yazmak, tarih yapmak kadar mühimdir.» Dünya ölçüsiyle büyük olan Atatürkün vecizesine lâkırdı katmak ayıp olmasa şu lâfı ilâve ederdim: «Tarihi yazmak ve yapmak kadar mühim bir şey de okumaktır: Tarihi taşlarda, kumaşlarda, renklerde, çizgilerde okumak... «Tarih vesikaları» dergisi bize bu imkânı veriyordu.

«Dı» diyorum, çünkü bir müddettenberi bu dergi çıkmıyor. Eminiz ki bu kadar faydalı bir eserden ebediyen mahrum kalmamıza Maarif Vekilimiz razı olmıyacaktır.

Harp nasıl, bitebilir ?

İnsanların en güzel rüyalarından biri olan (ebedî sulh) un daha çok uzaklarda olduğunda şüphe yok. Şimdiye kadar bu mevzu üzerinde düşünülmüş, fakat buna pek inanılmamıştır.

Harbin nasıl biteceği hakkında başlıca iki nazariye vardır:

1 — Harb, insanların birbirlerile boğuşmıyacak kadar hakka, adalete riayet etmesi ve kardeş olması neticesinde bitecektir. (Buna inanmıyanlar çoktur).

2 — Harb, silâhların gittikçe tekâmül etmesi ve harbin insanlar için çok müthiş bir felâket haline gelmesi yüzünden bitecektir. (Buna inananlar daha çoktur.)

Şimdi, bir üçüncü şekil daha akla geliyor. Harbin tamamen teknik ve otomatik bir hale gelmesi, harb sahasında insanların değil, makine ve malzemenin çarpışması. Bu, daha doğru gibi görünüyor.

Harp silâhları otomatikleşti. Otomatik tüfekler, toplar, derken, otomatik tanklar işitildi. Şimdi Almanların icadettiği otomatik uçaklar da meydana çıktı. Demek ki mesele robot askerlere ve otomatik zırhlılara kaldı. Bunlar da yakın zamanda yapılırsa, harb değil, fakat insanların birbirlerile çarpışması bitebilir. Londra, Berlin, Nevyork, Moskova, Tokyo otomatik kuvvetlerini ortaya sürerler. Denizlerde otomatik zırhlılar, havalarda otomatik uçaklar, karalarda otomatik tanklar ve robot askerler çarpışır. Ordu kumandanları, bu müthiş oyuncakları merkezlerde düğmelere basarak idare ederler. Fabrikalar malzeme yetiştirir, nihayet bir tarafın zırhlıları, uçakları, tankları, robot askerleri mahvoldu mu mağlûp olmuş sayılır. Başka türlü olmasına da imkân yotur. Bu makine kuvvetinin insanlara hücumuna hiçbir hükûmet tahammül edemez ve harb bu suretle biter.

Her yeni keşfedilen harb silâhını, sulha doğru bir adım saymalı. Bunda şaşılacak birşey yoktur. Dünyaya, sulh mükâfatı dağıtan İsveçli meşhur kimyager Nobel de dumansız barutun ve dinamitin kâşifi değil miydi?

Hâmit hakkında

Edebiyat tetkiklerinde mutlaka şaşırtıcı bir hüküm lâzım mıdır? Meselâ: Abdülhak Hâmidi tetkik ederken:

— Bazan Şekspir ona yaklaşır.

Demek yahut, tam bunun aksini mi söylemek icap eder? Hâmidi, kendi hacminde, kendi bünyesinde araştırmak pek mi değersiz birşeydir. Şu satırları, bir genç münekkidin Hâmit hakkındaki yazısından alıyorum:

«Netice: Abdülhak Hâmit, asırlık şark edebiyatı geleneğimizi kırarak bizim edebiyatımızı «garplılaştıran değil, tam tersine, o, eski edebiyatın devamı olan bir şairdir.»

Bir genç, buna inanmak için bildiği şeylerden, ne kadar değiştirecektir, düşününüz: Orta mektepten başlıyarak Edebiyat fakültesinin sonuna kadar öğrendiği bütün bilgileri... Bütün tanınmış edebiyat tarihi müverrihlerinin sözlerini... ve şimdiye kadar Hâmit hakkında okuduğu bütün yazıları...

EY!

— Muvaffak, yine sana.... —

Ey, beni benden eden Ey!
Benim olmadan giden, Ey!
Varken yok diye yandığım,
Ey, başlamadan biten, Ey!

Hem beste, hem «Ney» im diye
Hiç oldum her şeyim diye.
Sorma gayri neyim diye
Ey beni benden eden, Ey!

Hani ellerden uzaktın,
Ne diye ellere aktın?
Beni kimlere bıraktın
Benim olmadan giden, Ey?!.

Doğru benmişim, sen yalan.
«Var biraz da sen oyalan»
Ey gül olmadan kül olan,
Ey başlamadan biten, Ey!

Nazif BEN

Çocuk Esirgeme Kurumu

KEÇİÖREN ÇOCUK YUVASI

Röportaj: Halid Oğuz KİPER

Yuva Müdürü Dr: Neriman Ünalan; Umay paviyonunda bir çocuğun sıhhatile alâkadar oluyor

Fakir ve kimsesiz yavrulara şefkat kolunu uzatmış tek müessesemiz: Çocuk Esirgeme Yurumudur. Kurum yıllardanberi büyük bir gayretle çalışmakta, çocukları kurtarmak, korumak için hiç bir fedakârlıktan kaçınmamaktadır. Kurumun yurdun binlerce yoksul çocuğuna kanat germiş, birçok müesseseleri vardır.

Keçiören Çocuk Yuvası bunlardan biri ve en büyüğüdür.

Bizi nezaketle karşılayan yuva müdürü Dr. Neriman Ünalan ve değerli terbiyeci Şekibe İnsel, başhemşire Müjgân Tuna ile yuvayı gezyoruz.

Yeni doğmuş çocuklarla küçük yaştakilerin barındırıldığı «Umay» pavyonunu gezdik. Dr. Neriman Ünalan sık sık izahat veriyor. On sekiz yılını dolduran yuva, üç sene evvel bu binaya geçmiş. Millî Şefimizin yüksek ve kıymetli direktifleriyle, yeni pavyona kurumun çalışkan ve yorulmaz başkanı Dr. Fuat Umayın adına izafeten Umay adı verilmiştir. Umay atalarımızın çocuğu himaye eden kudrete verdikleri isimdir. Bu pavyon iki yüz yataklı ve dört kat üzerine yapılmış. Her koğuş 15 yataklıdır. Banyo ve tuvalet tesisatı vardır. Bunlardan başka çocukların çamaşırlarını daima sıcak tutmak için hususî dolaplar mevcuttur.

İyi havalarda, küçükleri güneşlendirmek için, koğuşlar manzaralı, geniş balkonlara açılır. Koğuşlara girdiğimiz zaman, gürbüz ve şen yavruları ayrı ayrı karyolalarda birbirlerini ve etrafı seyredyorlar. Bazıları gözlerini bir noktaya dikmiş, tatlı tatlı gülüyor. Bazısı şefkat ve muhabbetle dolu ana kucağına atılmak istercesine, çırpınıyordu. Müşfik hemşireler onları seviyorlar, okşuyorlar, ninniler söylüyorlar ve tam mânasile bir ana şefkati gösteriyorlardı.

Yuvanın gürbüz bir yavrusu bakıcı ablasının kucağında

Keçiören Çocuk Bakıcı Okulu ders esnasında

Yavrular süt anneler tarafından fennî bir şekilde bakılıyorlar. Haftada üç gün düzenle banyoları yapılıyor. Çocukların ruhî inkişafları bir pedagog tarafından inceleniyor. Her sabah küçüklerin sıhhî durumları muayene edildikten sonra, saat 9 dan 11 e kadar güzel havalarda güneş banyosu yaptırılır. Ve her üç saatte mamaları verilir.

Umay pavyonunun ikinci katında üç, dört yaşındaki çocuklara bakılıyor. Bunların oyunları çin kapalı oyun yerleri, yuvanın süthanesinden gelen sütleri pastorize etmek için bir pastörizasyon var.

Bunlardan başka pavyonda, tahsil müddeti iki yıl olan çocuk bakıcısı yetiştiren, bir okul kurulmuş. Mektebe ilk okul mezunları alınıyor. Talebeler nazarî ve ameli dersler görüyorlar. Ve iki yıl sonunda yeter bir bilgi, gayet iyi bir karakterle mücehhez olarak okulu bitirerek Çocuk Esirgeme kurumu müesseselerinde feragat, şevk ve heyecanla vazife alıyorlar.

Umay pavyonunda dört yaşına kadar büyütülen çocuklar, artık oyun çağına gelmişlerdir. Bunlara pavyonun karşısındaki ana okulunda bakılıyor. Burada çocukların iyi ahlâklı olmalarına, yardım edecek değerli terbiyeciler, ve çeşit çeşit oyuncaklar var.

Bütün teçhizat Avrupadaki benzerlerinden ayırt edilemiyecek kadar modern ve mükemmel. Ana pavyonunda ilk okul çağına giren çocuklar, yuvaya çok yakın olan Keçiören ilk okuluna devam ediyorlar. Bütün masrafları Kurum tarafından ödeniyor. Ve yuvada mevcut hususî bir pavyonda yemeklerini hep beraber yiyorlar. Geceleri tertemiz yataklarında rahat rahat uyuyorlar Bunların çalışmalarile ve terbiyelerile yuva öğretmenleri daimî bir surette alâkadar olmaktadır.

Çocuk Esirgeme kurumunun bundan başka daha 15 tane çocuk yuvası olduğunu öğrenince içimde derin bir sevgi ve hayranlık belirdi. Bu faydalı ve hayırlı müesseseden ayrılıren duyduğum zevk ve sevinç çok büyüktü. Yuvadaki temizlik, düzen ve bilhassa şefkat, ve refah karşısında hayran olmamak elden gelmiyor.

Halit Oğuz KİPER

Cinara H, S. 143, C. 6, 24 Haz. 1944 s. 7

Edip olur kişi..

Yazan: O. S. O.

Senelerdir kapanmışken, geçen gün tekrar çıkmıya başladığını gördüğüm (Yücel) mecmuasını aldım, alâkayla karıştırmıya başladım. (Yücel) ciler, biraç sene evvel, Şişli Halkevinde bir toplantı yapmışlardı. Fikirlerini almak istedikleri bazı güzide şahsiyetler arasına, nasılsa, beni de karıştırmışlardı. Davetlerini memnuniyetle kabul ettim, gittim. Hatırımda kaldığına göre, en çok «ümanizma» meselesi üzerinde konuşuldu. Vâkıa, ortada henüz takarrür etmiş bir fikir olmadığı için bu konuşmadan bir netice çımadı. Fakat misafirlerine karşı pek nazik pek saygılı davrandılar ve çok dostça ayrıldık.

İşte, geçen gün, tekrar intişar ettiğini gördüğüm Yücel mecmuasını, bu hisle almıştım. Aradan geçen yıllar içindeki tekâmüllerini görmek istiyordum. İlk gözüme ilişen şey, ne oldu, bilir misiniz? Bana dair bir küfür!

«Şecaat arzederken...

Alt tarafı malûm:

«Merdi kıpti sirkatin söyler.»

Bu «merdi kıpti» benim. Arzettiğim şecaat da şudur:

Vaktiyle, yüz ellilikler affedilmeden evvel, filozof Rıza Tevfiğin bir kısım şiirlerini bir araya toplıyan (Serab-ı ömrüm) isimli bir kitap elime geçmişti. Bu kitabı, Lefkoşada bir tâbi basmış, İstanbula yollamış. (Ayda bir) de bu kitaptaki şiirler hakkında fikirlerimi yazdım. Fakat, henüz af kanunu çıkmamıştı. Filozof Rıza Tevfik, bu kanunun suçlu saydığı bir şahsiyet olduğu için, okurlarıma ondan medh ü sena ederek bahsedemezdim. Ama, hakaret ve tecavüz de etmedim. Bilmecburiye siyasî hüviyeti hakkında biraz muahazekâr bir dil kullandım, zaten mevzuum, Rıza Tevfiğin siyasî şahsiyeti değil, şiirleriydi.

Vatanından uzakta kalan bir zatın hassasiyetinin derecesi malûmdur. Rıza Tevfik, böyle bir lisanla kendisinden bahsetmemdeki mecburiyeti düşünmemiş. Bundan incinmiş. Benden, yaşça, sanatça, irfanca büyük bir zatı istemiyerek incitmiş olmamdan çok müteessirdim. Sayın filozof, af kanunu çıktıktan sonra İstanbula gelince sevincimi açıkça yazdım. Kendisini istemiyerek incitmiş olmamdaki teessürümden bahsettim. Ondan, beni mazur görmesini, affetmesini rica ettim. Üstat da, zannederim, benden bunu esirgemedi.

İşte, şecaat arzederken sirkatimi söyleyişim, budur. Farzedelim ki kabahatliyim, fena bir şey yaptım. Yücel mecmuası, benim sicillimi tutmıya mı memur edilmiştir? Tekrar intişar ettiği ilk sayıda: «Şecaat arzederken...» diye bana hakaret etmiye ne hakkı var? Benim, iyi veya fena huylu bir adam oluşum bu mecmuanın mevzularından biri midir? Bir adamın ahlâkı, karakteri, hüviyeti böyle mi tetkik edilir?

Şimdi ben de onlara bir sual soracağım: Ben, o derece fena bir adamsam, neden beni içtimalarına davet ettiler? Bir taraftan sayar ve sever gibi görünüp, bir taraftan da küf-

(Devamı 15 inci sahifede)

198

Ressam ŞEVKET DAĞ

Milli abidelerimizin âşıkı bu eşsiz san'atkârın; bu şen yüzlü ve tertemiz ruhlu insanın kendi elile yazdığı hatıratından parçalar:

Ressam Şevket Dağ'ın son resimlerinden

Ressam Şevket Dağ. Bugünkü genç sanatkârlarımızın hemen hepsinin hocası. Millî âbidelerimizin hayranı, nev'inde eşsiz bir sanatkâr. Hakikaten dağ gibi levent, yakışıklı bir adam. Her zaman neşeli, her zaman nüktedan, kalbi bütün dostlarına karşı sevgi ile dolu, temiz yürekli bir insan. Memlekete iki güzide genç yetiştiren şefkatli bir baba. Siirt mebusu ressam Şevket Dağla bunların hepsini birden kaybettik.

Tercümei halini, Güzel Sanatlar mektebi profesörlerinden ressam Sabri Berkel'e yazdığı bir mektupta şöyle anlatıyor:

« — 1921 de doğmuşum. 1316 tarihinde Sanayii Nefise mektebinden birincilikle diploma aldım. Pek sevdiğim sanatıma, elli senedir başladığım hızla çalışmaktayım. Gittiğim yol ve branşım hiç bir Avrupalı ressamın taklidi değildir. Sırf kendi mahsulümdür. Münihte her sene tablo teşhir ederdim ve Dr. Konkur oldum, altın madalye aldım. Yunanistanda eser teşhir ettim ve madalye aldım. Bulgaristanda eser teşhir ettim ve madalye aldım. Paris resim salonunda iki eser teşhir ettim.

Meşrutiyetin ilânından sonra arkadaşlarımla (Ressamlar cemiyeti) teşkil ettik ve o cemiyet (Güzel Sanatlar Birliği) ne inkılâp ederek yaşamaktadır ve ben reisi bulunuyorum.

43 sene muallimlik ettim. Bunlardan başlıcaları şunlardır: 24 sene Erkek Muallim mektebinde, 18 sene Kız Muallim mektebinde, 10 sene Galatasaray lisesinde, 6 sene Amerikan kolejinde. Bundan başka rüştiye ve idadî mekteplerde de çok sene muallimlik ttim.

İlk defa mekteplerde muallimliğe başladığım zaman, talebeye kâğıt modellerden resim kopye ettirirlerken bunların hepsini kaldırdım. Eşyadan, tabiattan resim yapmak usulünü koydum. Muallim mekteplerinde tedrise yarıyacak şematik resimler tatbikına devam ettim. Şimdiye kadar bin iki yüzü mütecaviz gerek manzarî çizgiler, gerek boyalı etüdler yaptım. Dahilî resimlere, bahusus millî âbidelerin güzelliğine hayran olduğumdan bu yolda çok çalıştım. Sade Ayasofyada sekiz sene etüd yaptım ve hâlâ bu işlerdeki aczimi bilerek öğrenmek için zalışmaktayım.»

Ressam Şevket Dağın eserlerinin üstadane kıymetinde bütün meslektaşları birleşiyor. Tablolarına sahip olanlar, onları gururla duvarlarına asıyorlar. Resim sanatı, esasen ifratlardan sıyrılıyor, klâsik zevke doğru geliyor. Ressam Şevket Dağla bugünkü sanatkârlar arasında esaslı fark, onun klâsik çizgilere, klâsik kaidelere daha çok bağlı kalması, gençlerin de renk ve görüş hususiyet

Ressam Şevket Dağ, sağında: Heykeltraş Bayan Rezzan, Ressam Halil Paşa. Arkada: Ressam İbrahim Feyhaman, Hikmet Onat

199

Ressam Şevket Büyük Millet Meclisine giriyor

Siirt meb'usluğuna seçilen Ressam Şevket Dağ Büyük Millet Meclisinde yemin ediyor

lerine daha çok yer vermesidir. Bunlar bir tarafa, Şevket Dağın tabloları, camilerimizin ışıklarını, mânevî güzelliklerini, kıyılarımızı, kemerlerimizi... Bir tek kelimeyle millî âbidelerimizi canlandırmak bakımından harikulâdedir. Şevket Dağ, bu cemiyetin bütün hususiyetlerini taşıyan bir ailenin çocuğudur. Küçük Mustafa paşa civarında, Molla Hüsrev mahallesinde, Acı çeşmenin üstündeki ahşap evde doğuyor. Babası, Kafkasyalı Naip Ahmet paşa sülâlesinden Bahriye Kolağası İsmail kaptan. Bahriyede herkesin bir lâkabı olduğu için ona da Sofu İsmail denirmiş. Annesi, Sarıyer eşrafından Nuri beyin torunu. Büyük babası, Evkaf Nezareti Tamirat müdürü Hacı Osman efendi. Babası, Trablusa giden dört bacalı vapurun suvarisi imiş. Soğuk ve fırtınalardan ayakları tutulmuş, her ne kadar tedavi edilmek istenmişse de fayda vermemiş. Ressam Şevket Dağ: «Ben kendimi bildim bileli, pederimi köşede, daima battaniye dizinde oturur gördüm. Kendisinin sıhhat ve afiyet zamanını maatteessüf hiç göremedim.» diyor. Babasının rahatsızlığından dolayı Şevket Dağa, büyük babası bakıyor ve kendisini çok seviyor.

Mektebe başlanmasını şöyle anlatıyor:

«Bir gün büyük babam beni çağırdı: (Seni mektebe başlatacağım, sana yeni elbiseler alacağım, arabaya bindireceğim. Çocuklar (amin!) diye bağıracaklar, ilâhi okuyacaklar, lokmalar yiyeceğiz, sana çil paralar vereceğim.) dedi. Ben de sevindim. Artık gözüme uyku girmiyordu. Bir gün baktım ki, ebem Adviye hanım, bana, bir işlemeli cüz kesesi içinde yaldızlı elifba cüzü, bir de yaldızlı hilâl getirdi. Onları görünce sevincimden bayıldım. Parıl parıl yanıyordu. Akşamı evimizin bahçesine arabalarla kazanlar geldi. Bahçenin ortasına bir kaba hasır serildi. Aşçılar çıraklar, hamur yoğurmıya başladılar. Lokmalar dökülüyordu. Sabah erkenden ailece kalktık. Beni giydirdiler, göğsüme çaprazvarî şal ve başıma elmaslar taktılar Yalnız değildim, arkadaşım da vardı. (Güzel âdetlerimizden biri olarak biri sünnet olurken veyahut mektebe başlatılırken bir fıkara çocuğu da beraber memnun edilirdi.) Onun da başına elmaslar taktılar ve göğsüne şal sardılar. Biz evde bu telâşta iken uzaktan sesler işitilmiye başladı. Pencereye koştum, bir alay geliyordu. Önde sedefli açılır kapanır bir rahle üzerinde atlaslı bir minder, arkada büyük kız çocukları ilâhiciler, onların arkasında ufak kız ve erkek çocuklar, âminciler, yanlarında müstakbel hocam Salih e-

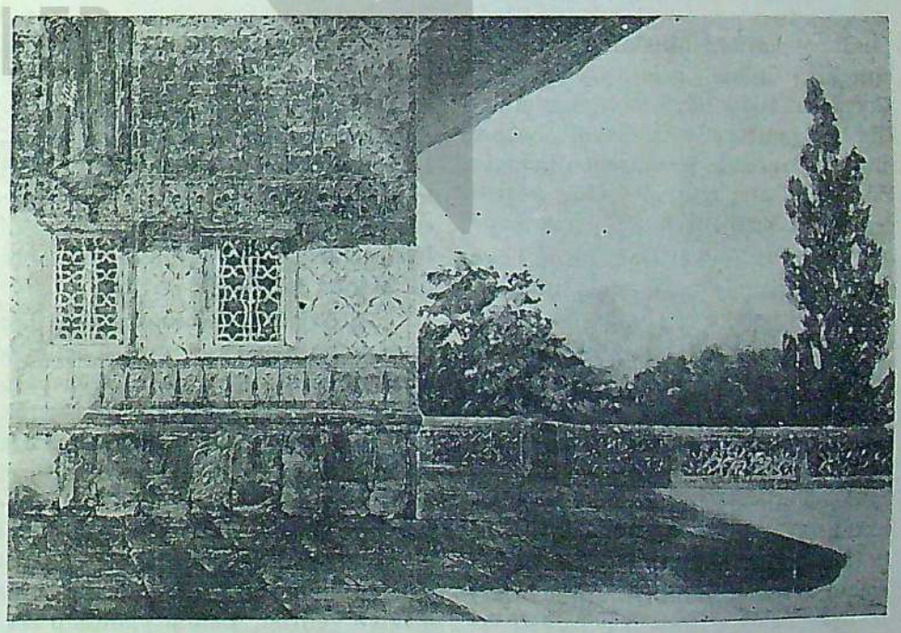

Ressam Şevket Dağ'ın tablolarından

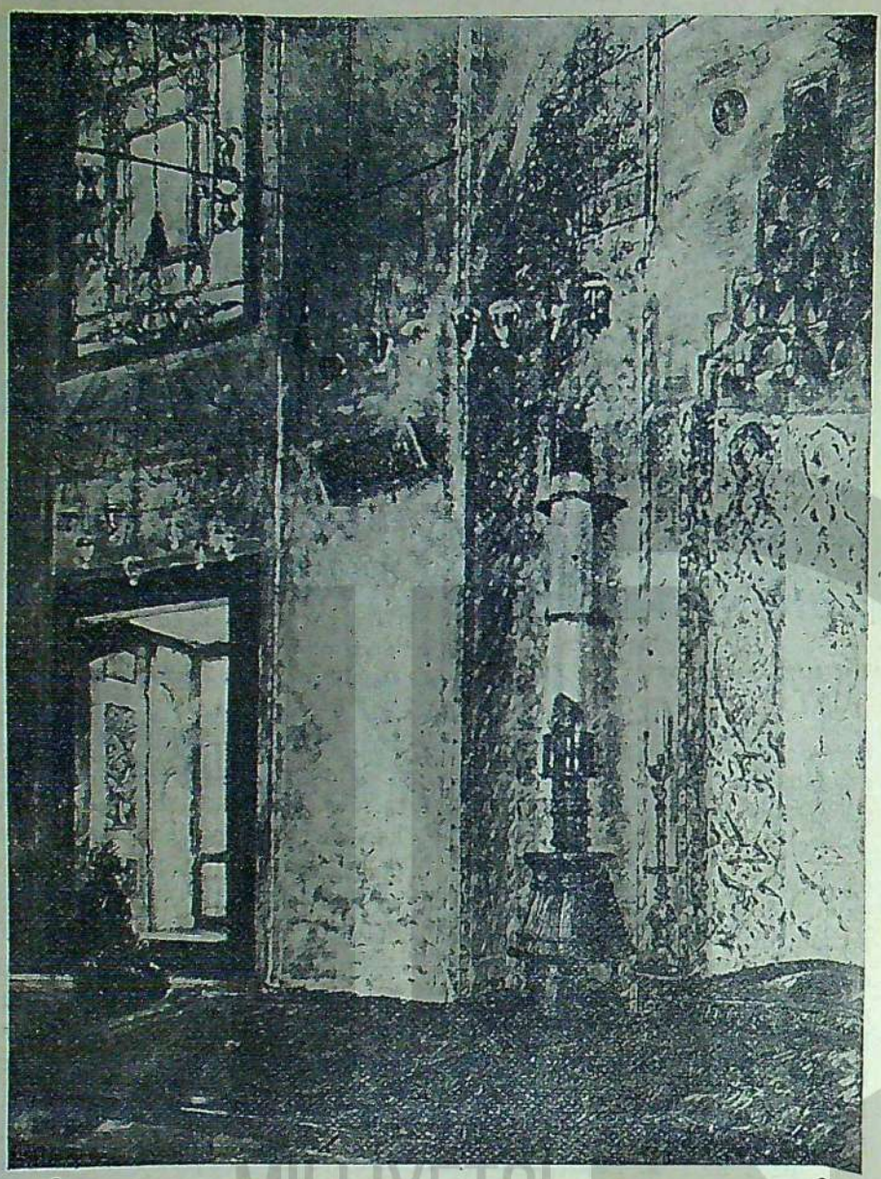

Ressam Şevket Dağ'ın tablolarından

fendi ve kalfam Mustafa efendi. Bizim evin önüne geldiler, durdular. Çocuklar ilâhi söylemiye başladılar. Biz hep penceredeyiz. Zavallı babam, minder üzerinde pencereden bakıyor. Büyük babam, annem (şükür yetiştiren mevlâya!) diye ağlıyorlardı.»

Ressam Şevket Dağ, resim hevesinin kendisinde nasıl başladığını anlatırken diyor ki:

«Daha mahalle mektebine gitmezden evvel, evimizin aşağı odasında, iskemle üzerinde bir tahta kurşun kalemi, bir cetvel... Daima gemi resmi yapmakla meşgul olurdum. Sokağa çıksam resimlere bakar, bayılırdım. O vakit resimli kartlar yoktu. Sokakta gördüğüm Hulûsi matbaasının resimleri idi: (Ah minelaşk!) levhası, Zaloğlu Rüstem pehlivan vesaire. O zamanın ressamlarından biri de Küçükpazardaki hamam ittisalindeki dükkânda, Mahmudiye kalyonu resimleri yapmakla meşgul Emin baba isminde bir zattı. O tarafa her gidişte pencereden seyrederdim. Hâsılı, bende resim hevesi cibillî ve fıtrî idi.»

Ressam Şevket Dağ, Sanayii Nefise mektebinden çıktıktan sonra ilk satılan tablosunu anlatıyor:

«Sanayii Nefise mektebinde her sene mûtat olan resim sergisi açılmak üzereydi. Müracaat ettim. Müsabaka harici resmimi sergiye kabul eder misiniz? dedim. Kabul ettiler ve ayrıca bir mahalle astılar. O vakit, Müzei hümayun müdürü Hamdi beyle Şeker Ahmet paşa mektebin sergisindeki eserlerin derecesini takdir için heyeti mümeyyizedendi. Bu sebeple sergiye gelirler. Benim yaptığım resmi merhum Hamdi bey görür. (Bunu kim yaptı?) diye sorar. (Geçen sene mezunlarından Şevket isminde biri yaptı.) derler. Takdir eder. (Acaba, bu resmi bana satar mı? Çağırınız bu efendiyi göreyim!) der. Bana, müzeden bir hademe geldi, seni Hamdi bey çağırıyor, dedi, gittim, beni yanına götürdüler. (Oğlum, Ayasofya resmini sen mi yaptın?) dedi. (Evet, efendim!) dedim. (Tebrik ederim, gayret et. ilerde sâyinin semeresini görürsün. Bu resmi satarsan alırım.) dedi. (Emredersiniz!) dedim. Teşekkur ettim, çekildim. Sonra baktım ki, benim resmin altına, Müzei hümayun müdürü Hamdi bey tarafından satın alınmıştır, diye bir kâğıt iliştirilmiş. Sonra da resmin parası olarak sekiz adet liray-ı Osmani vermezler mi? Artık dünyalar benim oldu. Düşünüyorum. Kalemde yüz yirmi kuruş maaşım var. Bir ay kadar çalıştığım bir resim sekiz lira etsin ha! Bitmiyecek kadar büyük bir servet!»

Ressam Şevket Dağ, başından geçen hoş bir macerayı anlatıyor. Ayasofyada resim yaparken hafiyeler yakalamışlar. Resim yapmasını menetmişler. Müsaade almak için Dahiliyeye istida vermiş. Zaptiye Nazırı Şefik paşa çağırmış: (Niçin Ayasofyada resim yapacaksın?) diye sormuş. O da: (Mektepten çıktım, mümarese için çalışacağım.) demiş. (Evinde yapsan a!) diye cevap vermiş. (Evimden cami gözükmüyor.) demiş. Nihayet Ayasofyada resim yapmasına iradei seniye çıkmış. Ayasofyada resim yaparken başından geçen şu fıkrayı anlatıyor:

«Ayasofya, soğuk bir cami olduğundan resim yaparken üzerime eski bir hırka alırdım. Arasıra kayyum efendilerin mangallarında ellerimi ısıtır, gelip resim yapardım. O aralık haç borcunu ifa etmek üzere Rusyadan gelen hacılar camii gezerlerdi. Bir gün içlerinden biri, beni, arkamda eski bir hırka, camide bir şey yapıyor görünce, fıkara zannetmiş olmalı ki, bismillâh, diyerek bana bir kuruş sadaka verdi, ben de, o adamın niyetini bozmamak için aldım, kabul ettim, dedim. Sonra bilvekâle başka bir fıkaraya verdim. Bu macerayı müze müdürü Hamdi beye anlatırdım, çok gülerdi.»

Sanatımıza büyük hizmetler eden ressam Şevket Dağın hâtırasını saygiyle anar, ailesinin kederlerine bütün kalbimizle iştirak ederiz.

Çınaraltı

DİL BAHSİ

YAZI VE KONUŞMA DİLİ

Ulus gazetesinde Nurettin Artam yeni öz Türkçe kelimelerle eskilerin yan yana yaşadığını, yenilerin eskileri ortadan kaldırmadığını söylüyor. Diyor ki:

« — Meselâ: «Çağrı» bunlardan biridir. Yalnız Büyük Millet Meclisi encümenlerinin toplantıları haberlerinde ve askerlik şubelerinin ilânlarında kullanılır. Öte taraflarda «davet» durur.

«Bakanlık» kelimesi yalnız otobüslerin üzerinde ve biletçilerin dilinde tutunabildi... Başkan, «reis» kelimesini unutturamadı. Yalnız Genelkurmayda ve Halkevlerinde yaşıyor. Gazete ve kitap basılan yerlerin bir çoğunun adı hâlâ «matbaa» dır; pek azının ismine «basımevi» diyebiliyoruz.»

Bunun sebebi, zannederim, konuşma dilinden az çok ayrı bir yazı dili kurulmakta olmasındandır. Yavaş yavaş bu kelimeler oradan konuşma dilimize geçecek ve konuşacağız. Bugün, konuşma dilindeki yaşıyan kelimeleri kullanıyoruz, bunda hiç bir aykırı niyet yoktur. Faraza: Yeni kelimelere canla başla taraftarsınız. Bunları her zaman kullanmak ta istiyorsunuz. Dairede oturuyorsunuz. Şubenize birdenbire Vekil uğrayıverdi. Arkadaşlarınıza haber vermek istiyorsunuz, ne diyeceksiniz? Hatırınıza ilk gelen kelimeyi kullanacaksınız. (Vekil geldi!) diyeceksiniz. Hattâ bay Vekil bile değil. Vekil bey, Vekil beyefendi geldi diyeceksiniz. Evinize telefon ettiğiniz zaman hizmetçiye: (Hanımı çağır!) dersiniz. Fakat daireye telefon ederseniz: (Bayanı çağır!) yerinde olur. Eski kelimeler bir müddet daha yaşıyacak. (Tayyare) bile yaşıyor. Oğlunuzdan, kardeşinizden bahsederken (tayyareci) diyorsunuz (uçakçı) demiyorsunuz. Sebebi: Birisinin yazı dili, öbürünün konuşma dili kelimesi olmasından başka bir şey değil. Elverir ki yazı dili kelimelerini, eski konuşma dili kelimeleri gibi avam dili kelimeleri saymıyalım. Onlara edebî dilin kelimeleri kıymetini verelim. Biz kullanamasak, çocuklarımız kullanacaklar.»

ÜSKÜDAR AMERİKAN KIZ LİSESİ MEZUNLARI

Röportaj: Burhan TAN

Üsküdar Amerikan Kız lisesi bu seneki mezuniyet imtihanlarını bitirdi ve mezunlarını verdi. Merasime İstiklâl marşile başlandı. Mezunlardan Semiramis Arım ve Leylâ Bura birer nutuk söylediler, bu unutuklarda şefkat hislerinden, yavrularımıza karşı borçlarımızdan ve iyi bir Türk annesi olmak vazifesinden bahsettiler. Bundan sonra kürsüye çıkan sayın mebusumuz Selim Sırrı Tarcan, çok alkışlanan kısa bir hitabesinde, bir ideal sahibi olmanın lüzumunu pek güzel bir tarzda belirtti. Rahat, güzel, cazibeli konuşmanın sırrını pek iyi bilen hatibin, dinliyenler üzerinde çok iyi tesir bırakan sözlerinden sonra mektep müdürü Miss Martin mezunlara diplomalarını dağıttı. Mektebin bu seneki mezunları şunlardır:

1 — Ayşe Semiramis Arım
2 — Zehra Bayır
3 — Zübeyde Bedia Bilir
4 — Zehra Leylâ Burak
5 — Fatma Dürrüşehvar Figen
6 — Fatma Belma Hızer
7 — Siranuş Karagözlü
8 — Perihan Hacer Kaynak
9 — Fatma Türkân Mesudoğlu
10 — Samiye Neclâ Özbaş
11 — Hatice Sera Özkural
12 — Ayşe Reyyan Saygı
13 — Hacer Neclâ Seval
14 — Araksi Şirin

Genç kızlarımızı tebrik eder, ideal birer Türk kızı olmalarını dileriz.

MİLLİ KÜTÜPHANE ANKARA

Okuma Bilmeyen Sadrazamlar

II

Adnan Giz

Yeniçeri nizamı ki altmış, yetmiş yıldanberi pek bozulmuştu. Yavuz zamanında en seçme bir ailenin çocuğu yeniçeri olamazken senelerdenberi ocak binlerce serseri ile dolmuştu. Ekserisi hamallık, manavlık, aşçılık gibi işlerle meşgul olan bu serserilerin ocakla yegâne alâkası ulûfe almak ve isyanlara iştirak etmekten ibaretti. Esame defterinde ulûfe alan beş bin yeniçerinin bir harb çıktığı zaman ancak beşte birini ele geçirmek mümkün olurdu. Artık ulûfe beratları bir tahvilât gibi alınıp satılıyor, askerlikle hiç ilişiği olmıyan bir sürü açıkgözler, Yahudi bezirgânlar bu beratları satın alarak devlet hazinesini soyuyorlardı. Gerçi esameleri yoklıyarak ocakta hazır bulunmıyanları defterden silmekle bütün bu hallerin önüne geçilebilirdi. Fakat değil vezirler padişah bile böyle bir yoklamaya cesaret edemez ve böyle bir şayianın çıkması dahi pek kanlı ihtilâllere sebep olurdu. İşte Dördüncü Muradın yolunu takip eden Kara Mustafa paşa büyük bir cesaretle ocağı bir güzel temizlemiş, yalnız on yedi bin yeniçeri ve on iki bin sipahi bırakarak geri kalan bütün dökuntüleri defterden silmiş ve dirliklerini de ellerinden almıştı. Bu yüzden bütün zorbalar ona kin bağlamıştı.

Fakat kimsenin ses çıkarmıya ne cesareti, ne de hakkı vardı. Evvelâ sikkeyi tashih ettiren Kara Mustafa sonra bütçeyi tanzim ederek varidatı arttırmış ve eskiden aylarca geciken ve büyük gürültülere sebep olan mevacip ve maaşları muntazaman verdikten başka beş yılda altı bin kese tasarruf etmiye muvaffak olmuştu. Fakat Bağdat Fatihinin vakitsiz ölümile yerine hayasız bir delinin geçmesi bu güzel işleri bir anda mahvetti. O hayrete şayan bir cesaretle uzun zaman bu deliyi bile idare eylemiş, müthiş bir gardiyan gibi onu ürküterek etrafa saldırmaktan alıkoymuştu. Onun bu devre tesadüf eden üç senelik sadareti Deli İbrahimin tecavüzlerine karşı sadaret makamının istiklâlini ve milletin menfaatlerini korumak yolunda yaptığı nevmit bir çarpışma ile geçer. O halde ki, Kara Mustafanın şiddetli idaresine alışan Deli ondan sonra sadrazam olan Sultanzade Mehmedin kendisini Allahla bir tutan dalkavukluğu karşısında âdeta şaşırmış ve bir gün:

— Lâlam Mustafa paşa bazan bana itiraz ederdi ve bu iş nâ makuldür derdi. Senden hiç onun gibi bir söz işitmedim. Bunun hikmeti nedir? diye sormuştu.

İbrahimin cinnetine etrafını saran bir alay rezilin denaeti ilâve olunca Kara Mustafanın vaziyeti büsbütün güçleşmiş fakat beş senedir takip ettiği yolu bırakmıyarak saraya aynı şiddetle mukabelede devam etmişti. Bu halin neye varacağını sezen Şair Şeyhülislâm Yahya efendi ona bir ahbabile haber göndererek:

— Padişaha karşı huşunetle muameleden hazretsin!.. tavsiyesinde bulundu. Kara Mustafa bu haberi getiren dostuna:

— Behey adam! — cevabını vermişti — Bu mansıp için yalan ve mudarayı irtikâp etmek bana güç geliyor. Benim çalışmam kendi devleti içindir. Herkes bir taraftan söz söyliyerek gazabını tahrik ediyor ve arada nifak çıkarıyorlar. Hangi birinin muradı üzere mudara edeyim? Böyle hayattan ölmek daha iyidir.» Nitekim dediği çıktı. Cinci hocanın yardımı ile büsbütün zincirden boşanan deli padişah daha fazla ona tahammül edemiyerek bir gün idamını emretti. Bostancılar sarayını bastılar. Zavallı vezir kaçtı, otların arasına saklandı. Bulup cellâda teslim ettiler. Kara Alinin yağlı kemendi Kara Mustafanın boynunda düğümlenirken, artık Köprülüye kadar devam eden bir cinnet ve rezalet devrinin bağları çözülüyordu.

O devrin en soytarı veziri İbşir paşadır ki okuma yazma bilmediği için o da bu makalenin kadrosuna şeref veriyor. Bu adamın âdi bir at uşağı kadar değeri olmamakla beraber Osmanlı tarihinin mühim bir devresini mütalâa etmek için onun sadaretine de biraz göz atmak lâzımgeliyor.

Naimanın «Avakib-i umur-u tasvir ve mülâhazadan gafil» ve «ümmi bir sadedil» olarak tasvire giriştiği bu soyguncu, meşhur abaza Mehmet paşanın akrabasındandı. Sarayda mirahorluktan yetişerek muhtelif hizmetlerde bulunmuş ve (1646) da Şam valisi olmuştu. İbşirin çok güzel bir karısı vardı. Saraydaki yüzlerce kadınla kanaat etmiyerek yüzünü görmediği ve yalnız adını duyduğu kadınlara dahi talip olan Deli İbrahim bu müstesna güzelin şöhretini duyunca Sıvas valisi Vardar Ali paşaya bir haber yollamış ve derhal o kadını yakalıyarak İstanbula göndermesini ferman etmişti. Vardar Ali paşa büyük bir nefretle bu fermana ret cevabını verdi.

Sadrazam Hezarpâre de onu vazifesinden azletti. Bu esnada İstanbulda deli padişahla Cincinin, Hezarpârenin yaptıkları zulüm ve rezalet son haddini bulmuş bütün milletle beraber birçok vüzera onlara diş biliyordu. Valide Kösem sultan bile bu zümreye iltihak edince Vardar Ali paşaya mektup göndererek «derya misal» ordu ile İstanbula gelmesini ve Cinci ile Hezarpârenin rezaletine bir nihayet vermesini rica eylediler. Vardar nihayet Anadoludaki diğer paşalarla birleşerek isyan bayrağını açmış ve üzerine gelen üç paşayı mağlûp ettikten sonra büyük bir ordu ile

İstanbul üzerine yürümüştü. Kastamonuya geldiği zaman İbşir paşaya bir mektup göndererek onun da ordusile kendisine iltihak etmesini bildirmişti..

İbşir biraz da kendi için isyan etmiş olan Vardara gayet hulûskâr cevaplar gönderiyor ve emrine âmade olduğunu ilk konakta ona iltihak edeceğini yazıyordu. Vardarın ordusu bu esnada Çerkeş sahrasında konaklamıştı. Meşhur Evliya Çelebi de hususî bir işle Ali paşanın yanında bulunuyordu. Bir müddet sonra İbşirin atlıları göründü. Sevinçle onları karşılamıya koşan Vardarın askerleri ansızın müthiş bir yaylım ateşi ile karşılandılar. Vardar ağırlıklarını geride bırakmış asker çadırlarda istirahate çekilmişti. İbşir ânî bir baskınla ordugâhı bastı, askerini perişan edip Vardarı esir aldı bütün mallarını da zaptetti.

İşte Osmanlı tarihinin meşhur İbşir paşası böyle kahpe bir oyunla siyasî hayatının ilk devresini açmıştı. Seheri bu kadar parlak olan bir ömrün geri kalan beş senesi de Anadoluda haydutluk ve eşkiyalıkla geçti. Zamanın modasına uyarak o da başına birkaç bin sekban ve sarıca toplayıp gûya İstanbula isyan etmiş ve hakikatte şehirden şehire, köyden köye göçerek, fakir ahalinin malını canını alarak, kış günlerinde köy evlerini basıp beşikteki çocukları bile beşiklerile karlara atarak bin türlü zulüm yapmıştı. Bu sırada sadaret tebeddülleri birbirini takip ediyor, hükûmetin nüfuzu İstanbul surlarından dışarı çıkamıyordu. Turhan valide ile Kızlarağası ve Kara Murat paşa hem bu baş belâsından kurtulmak, hem de senelerdenberi topladığı servete el koymak için pek cazip bir tuzak kurdular.

Sadrazam Derviş paşa inmeliydi. Fırsat bu fırsat deyip sadareti İbşire teklif ettiler. Gaye onu İstanbula çekmek ve sonra icabına bakmaktan ibaretti. Eğer başka bir memuriyetle onu İstanbula çağırsalar katiyen gelmez ve belki fersahlarca öteye kaçardı. Fakat sadaret makamı öyle cazip bir şekilde onun aklını almış ve gururu o kadar şişmişti ki âdeta başına gelecekleri bile bile, istemiye istemiye bu teklifi kabul ederek İstanbul yolunu tutmuştu.

H. Adnan GİZ

YURDUMUZU TANIYALIM

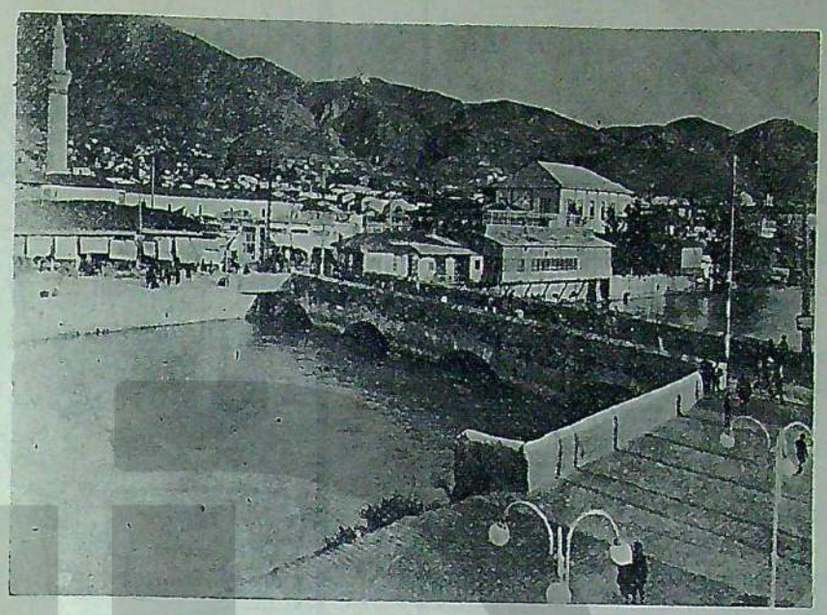

Asi nehri üzerine kurulan tarihî köprü ve şehrin görünüşü

GÜZEL ANTAKYA

İ: Yalçın EVRİMER

Arkasını Habibineccar dağına dayayıp ayaklarını Kızıldağa uzatan şehir daha ilk bakışta insanın yüzüne gülümsüyor. Süveydiye tarafından gelen hafif rüzgâr, bu sıcak şehirde insanı serinleterek deniz kenarında bulunduğu hissini veriyor. Denizin hırçın sesi yerine, şehri ikiye bölen Asi nehrinin şırıltısı, yosun kokusu yerine de insanın içini açan portakal kokuları dolduruyor. Şehrin her yerini kaplıyan portakal, mandalina, limon ağaçları rüzgârın hafif darbelerile sallanarak dalgalı bir denizi hatırlatıyor. Şehrin üç tarafına gidildikçe birbirine girmiş evlerinde kendine has güzelliği insanın gözlerini kendine çekiyor. İç taraflardaki yollar bozuk olmasına rağmen ana caddeler tamamile asfalttır. Bu güzel şehri denize bağlıyan asfalt yollar üzerinde akşam güneşinin yorgun huzmeleri altında gezenler, yolun iki tarafındaki yemyeşil buğdaylar arasında birer çiçeğe benziyen

(Devamı 15 inci sahifede)

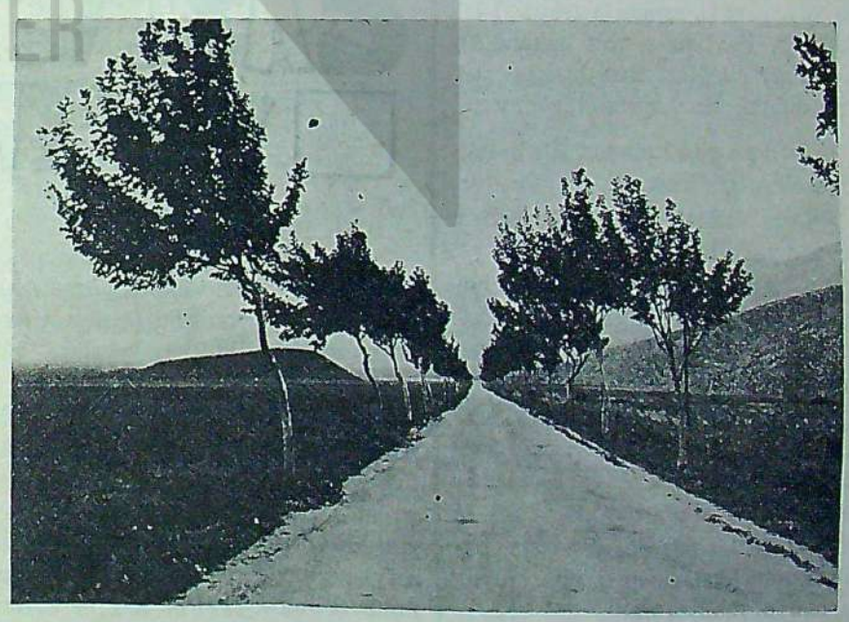

Antakyayı denize bağlıyan Antakya - İskenderun asfalt yolu

BİRAZ DA GÜLELİM

HEYHAT!

İhtiyar bir kadın kendini pencereden atıp öldürür. Vaka esnasında odada bulunan damadı, istintak hâkimi tarafından sorguya çekilir. Damat, birtakım uzun ve karışık ifadelerde bulunduktan sonra müstantik:

— Anlaşılıyor ki, vaka esnasında odada bulunuyormuşsunuz. Fakat kayınvalidenizin bu korkunç tasavvuruna mâni olmak için hiç bir teşebbüste bulunmamışsınız!

Damat, bu sözden alınmış gibi bir tavır alır:

— Aman, bay müstantik, bu söylediğiniz mümkün mü? Kayınvalidem, kendini binanın üçüncü katından aşağı attı. Ben, bunu görür görmez kendisini tutmak için derhal ikinci kata inip pencereye koştum. Fakat heyhat... Çoktan iş işten geçmişti!

MANAS EFENDİ

Tanzimat devrinin yarı vükelâ dalkavuğu, yarı nüktedanı bir Manas efendisi varmış. Bu zat hem vükelâyı eğlendirir, hem de nükteli, iğneli sözler söylermiş. Onu hoş görürler, kırmazlarmış. Bir gün Sadrazam Fuat paşa, vükelayı yemeğe dâvet eder. Manas efendi de bermutat aralarında bulunur. Yemekten sonra da meyvaya sıra geldiği zaman sofraya çilek getirilir. Fuat paşa, mis kokulu Arnavutköy çileğini tuza batırıp yer, etrafındakilerin hayretini görünce:

— Pek güzel oluyor. Siz de tecrübe edin, görürsünüz!

Der. Vezirler çileği tuza batırıp zar zor yedikten sonra hepsi:

— Aman efendim, isabet buyurdunuz, çok güzel oluyormuş! derler.

Manas efendi hiç sesini çıkarmaz. Fuat paşa:

— Manas, sen bir şey söylemedin, beğenmedin mi yoksa, ne düşünüyorsun? diye sorar. Manas efendi, malûm nüktedanlığı ile:

— Bu bir şey değil, paşam, bazan heyeti vükelâda da böyle oluyor da onu düşünüyorum!

Der.

Balkondakiler:

— **Zavallı adam; sadaka mı istiyor? Üstübaşı da pek rabıtalı!**

— **Hayır; yazlık bir oda kiralamak istiyor!**

— Cumhuriyet refikimizden —

GAZETELER VE MECMUALARDAN

Plâj değil, kumsal!

Zarif Topluiğne, Ulustaki yazısında şöyle diyor: «İngiliz, Amerikan ve Kanadalı askerlerin canlarını dişlerine alarak çıktıkları yerlere biz kumsal dedik, ajans, plâj diyor.»

Plâjın konforlü, eğlenceli bir zevk ve sefa yeri olduğunu anlattıkdan sonra gökten bomba, ateş, mermi yağan huzur ve sükûndan eser olmıyan bu yerlere plâj değil, kumsal demeyi teklif ediyor. Toplu iğnenin bununla dilimize yeni bir kelime kazandırdığına kaniim. Bundan sonra bu mâna farkına hepimiz dikkat etmeliyiz. Meselâ: Yatların, motorların, arabaların şık mayolu kadın ve erkekleri taşıdığı Yörükalideki deniz banyosu yerine plâj demeliyiz, fakir çocukların, işçilerin güneşte donlarını şişirerek denize girdikleri Yenikapıdaki, Yedikuledeki yerlere de kumsal, Heybeliadadakine plâj demeliyiz, Haliçtekilere kumsal!

Bu kelimeyi öğrendikten sonra edilecek şöyle güzel bir dua da var:

— Yarabbi, yakın zamanda bütün kumsallarımızı plâj eyliye!

Edip olur kişi...

(Baştarafı 7 nci sahifede)

retmiye fırsat kollamak çok mu necip ve asil bir harekettir?

Bir sual daha soracağım: Bunlar, benden çok daha gençtirler. Benim onlara nispetle çok uzun bir yazı hayatım var. Acaba, bunların hüviyetinde benden bir zerrecik olsun yok mudur? Onlara bir küçük örnek bile olmamış mıyım? Bunu inkâr edemiyorlar. Şu halde, aramızdaki yaş farkına rağmen, benden böyle bir dille bahsetmeleri pek mi terbiyeli bir harekettir?

Ben de onlara bir mısra hatırlatayım: Bu gençler, yarının edibidirler. Fakat, edebiyat kelimesinin edep ve terbiye ile yakın bir alâkası vardır. Hattâ, dilimizde, edebiyat, doğrudan doğruya (edep) ten iştikak eder. Tavsiye ederim, edebiyatla uğraşırken şu güzel mısraı da asla unutmasınlar:

«*Edib olur kişi sermaye-i hayası kadar*»

O. S. O.

Güzel Antakya

(Baştarafı 13 üncü sahifede)

çiftçilere bakmağa doyamazlar. Nehrin iki tarafına sıralanan kavak ağaçlarının nehir üzerine işlediği gümüş şekilleri tarihî köprü üzerinden seyretmeden geçen yoktur. Bir zamanlar Fransız bayrağının gölgesini taşıyan nehir, bugün Türk bayrağının gölgesini kabararak taşıyor.

Bu şirin şehri bir kat daha şirinleştiren temiz kalbli halkıdır. Bundan beş yıl önce çarşaf'a gezen, dünyayı tek gözle seyreden Antakya kadınları, bugün kız enstitüsünün muvaffakiyetli çalışmaları neticesinde kendi elbiselerini kendileri dikerek giymeğe başlamışlardır.

Halkın büyük bir kısmı ticaretle uğraşmaktadır. İskenderun limanı tamamlanınca Antakyanın ticaret bakımından önemi iki misline çıkacaktır. Bundan senelerce önce güzel ipeği çıkaran bu şehir, hükûmetin sonsuz yardımlarile gene eski ehemmiyetini almağa başlamıştır.

Maarifin gayretile açılan orta ticret okulu memlekete değerli ticretçiler yetiştirirken, kız ve erkek liseleri de memlekete münevver insanlar yetiştirmeğe çalışmaktadır.

MİLLÎ PİYANGO

7 Temmuz

Biletinizi almayı unutmayın!

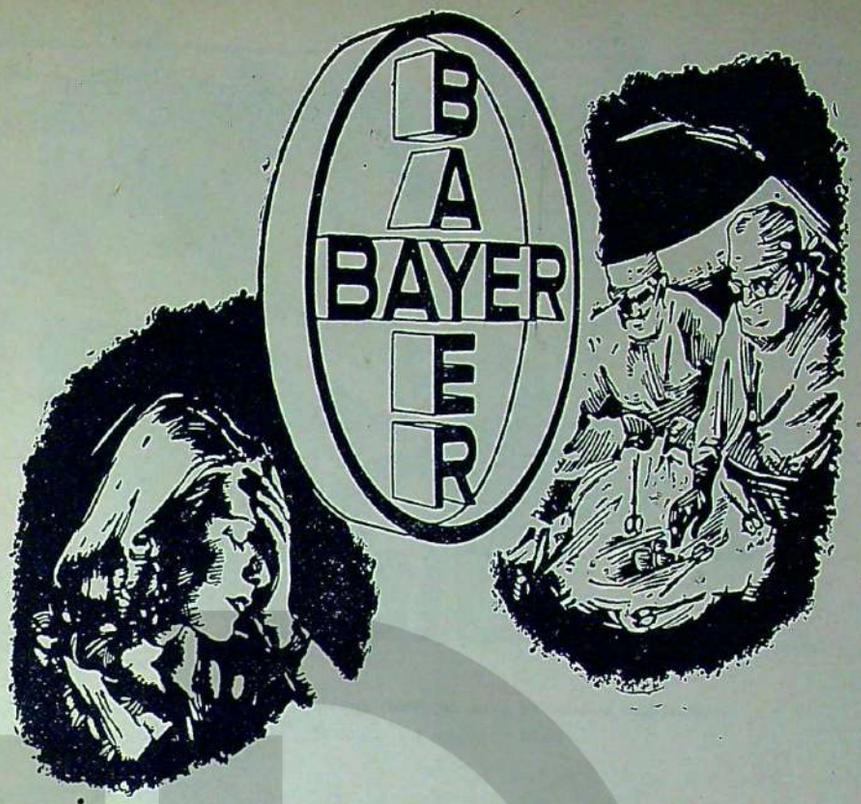

AĞRI İLE SAVAŞTA »Bayer« MARKASI

İnsanlık tarihi, aynı zamanda ağrının da tarihidir. Hastalık, salgın ve yaraların sebep oldukları ıztıraplar ölçüsüzdür. Fakat bu gün insanlar ağrıya galebe çalmışlardır! Modern Alman ilmi, tesirli olarak ağrıyı gidermiştir. İlâçlar, hergün görülen ufak tefek ağrıları giderdiği gibi, ağrı duyurmadan en zor ameliyatları mümkün kılar. Ağrı ile savaşta kullanılan ilâçların ön safında »Bayer« markası bulunur.

AYLIK ANSİKLOPEDİ

Şimdiye kadar görülmemiş bir nefasette yepyeni bir teknik dolgun ve resimli bir münderecat ile Türkiyenin en tanınmış ve tecrübe görmüş bir ilim heyeti tarafından neşredilmektedir.

AYLIK ANSİKLOPEDİ

Her ayın on beşinde çıkacak, küçük harflerle dizilmiş kırk iki büyük sahifeden ibaret olacaktır.

Bir senelik kâğıdını temin etmiş olmasına rağmen ancak 10.000 basacaktır.

AYLIK ANSİKLOPEDİ

Kültür seviyenizi yükseltmek, bütün bilgilerinizi çoğaltmak ve bilmediklerinizi için müracaat membaı olmak bakımından beheme hal size lâzımdır. Şimdiden bayiinize müracaat ederek siparişiniz veriniz. Çıkar çıkmaz kapışılacağı muhakkak olan bu eserin ilk formasını elde edemezseniz koleksiyon yapamıyarak başlı başına bir kütüphane kaybetmiş olursunuz.

Umum bayiler için İstanbulda müracaat yeri: Dördüncü Vakıf Han, dördüncü kat, No. 26.

İtizar

Yazımızın çokluğundan dolayı (Beyaz selvi) romanımızı bu sayıya koyamadık, özür dileriz.

Sahibi: Orhan Seyfi ORHON

Cumhuriyet matbaası — İstanbul